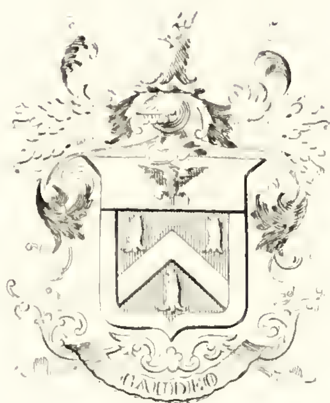


# Grondich Discours over desen aen-staenden Vrede-handel.



ALzo ic dagelijcx vernemende ben vele ende vremde opinien inde occurrentien vande jegenwoordighe Vredehandelinghe / byzonder opt stuck vande Neeringhen / ende tvertrecken vande wtghewekene / Zo en heb ic niet konnen laten / daer van myn ghevoelen in ghescrift te stellen / ende met redenen te bevestighen: op dat de gene / die na myn oordeel hier in een ander ghevoelen dryven / moghen verstaen / dat het met de Neeringen in dese Landen al anders ghestelt is dan sy meynen / als apparent zynde zeer te zullẽ vergaen: Dat ooc de ghevluchte om de ghemeyne vryheyt / wanneer haer eygen lant voor haer zal open zijn / apparentelijc zullen derwaerts vertrecken. Alzo dat derhalven die luyden verre bedrogen zijn / die dẽ Staet van dese vereenichde Landen meynen te verzekeren / met de verheerde Landen te laten staen inden stant daer sy jeghenwoordich in zijn / zonder datmen inden Vrede-handel wel ernstlijc zoude aenhouden / om daer alle nieuwicheden (die gheduerende t'leven van Phillippus den II. Coninc van Spangien / tegens der Landen Privilegien zijn ingevoert) wederom af te doen; als te weten / d'Inquisitie / nieuwe Bisschoppen / Jesuijten / Casteelen / ende alle vreemde soldaten wt den lande te doen vertrecken: Oft dat ooc voor de wtghewekene vande verheerde landen gheen vrije ghebruyc haerder Religie ende goederen en worde besproken / oft datse weder in Staten ende Officien zouden werden ghestelt / ende aldaer met hare kinderen / die hun gheduerende d'oppressie vande Spaensche tyrannije / in vreemde Landen zijn gheboren / voor rechte Inghezetene bekent worden / waer door sy meynen / datmen de neeringen ende tvolc hier zoude behouden / dewijle sy / namelijck d'wt-ghewekene / door dit middel als Ballinghen wt haer Vaderlant zouden moeten blijven.

Maer om in dit Discours niet al te lang te wesen / zo en wil ic hier niet bewijsen / d'onchristelijcheyt van dier opinien / ende hoe weynich dat de Christelijcke liefde in zulcker luyden herte plaetse heeft / die / om eenighe politike consideratien / d'oeffeninghe vande ware Religie / ende voortplantinghe van Godts Kercke zouden willen verhinderen / als mede vergeten willen tegens hare Bontgenoten de schuldighe trouwe ende dancbaerheyt te bewijsen / de welcke voor t'Ghemeyne-beste strijdende / hare Steden den algemeynen Vyant onses Vaderlants tot eenen roof hebben moeten laten / hebbende noch boven dien met d'overighe Landen lijf ende goet ghewaeght / om de zelve te helpen beschermen / ende weder te veroveren dat daer van verloren was / doende alzo alles wat trouwe Bontgenoten zouden hebben konnen oft moghen doen. Dan zal als voorsz is alleenlijc bewijsen / datse hun zeer misreekenen / die haer zelven inbeelden / dat de Neeringhe daer door zoude hier te Lande blijven / eñ d'wtghewekene niet en zouden wederom vertrecken. Ja ick meyne te bewijsen / dat / of schoon d'wtghewekene nu niet en vertrocken / dat ghelijckewel de meeste Neeringhe apparent is te vergaen / eñ van hier in de verheerde Landen te vallen / ende consequentelijc dese Landen zeer gheswact / ende d'andere daerenteghens ghesterckt zouden werden.

Inden eersten so ist kennelijc/ dat/ niet teghenstaende alle die swaricheden/ die de Stadt van Antwerpen gheduerende dese troubelen heeft wtgestaen/ so hebben sy nochtans daer behouden de wisselen op alle plaetsen van geheel Europa: Ten anderen alle d'asseurantien/ende ten derden de Commissien/welcke zijn drij vande voornaemste fondamenten vanden Coophandel/ ende het zoude lichtelijc konnen bewesen worden/ dat in de vereenichde Nederlanden zeer weynich Commissien van importantien komen/ ten zij dan van Antwerpen/ofte komen over Antwerpen gedirigeert ende gerecommandeert/zijnde ooc alle de Facteurs vande Nederlanders/die in thooch Duytslant/ Francrijc/Engelant/ Spangien ende Italien woonen Inghebore̅ne vande verheerde landen/ al twelc niet weynich en zal helpen/om in tijden van vrede de meeste neeringhe in hare landen te doen blijven.

Item/d'Italiaensche Coopluyden van verscheyden Steden van Italien/hebben daer hare huysen/ zijnde daer ghelijc als in haer Vaderlant/de welcke de Sijden ende Sijden-laken handel daer zullen zoecken te houden/ eñ d'andere Natien die tzedert dese Inlantsche oorloghen daer sterc in hebben ghehandelt/ wederom daer wt sieken/ dewijle dien handel voor haer veel beter is ghelegen/ hebbende hare Compagnons in Italien/ die alles wt d'eerste handt konnen koopen/ ende Werck-luyden houden om hare stoffen te ghebruycken/ waer door sy beter koop konnen gheven als d'andere/ sparende ooc de provisien vanden wt ende in-koop/ die de vreemde ooc moeten betalen/ende teghenwoordich zijn de Sijde-lakenen aldaer inde verheerde Landen/veel beter koop als hier.

Dese consideratie heeft het ooc met meest alle de Natien van gheheel Europa/ als Duytschen/Oosterlinghen/Engelschen/ Portugiesen/ die alle daer hare ghepribiligeerde Huysen hebben/ oock die van Augspurgh ende tLandt van Hessen: zijnde die van Nuerenburgh (die de voornaemste Handelaers zijn van ghantsch Duytschlandt) daer tol-vrij/ ende van ghelijcken die van Antwerpen te Nuerenburgh/ ghelijcke vrijhept ghenietende als d'Inghebore̅ne. Daerenboven/so zijn die van Brabant met weynigher Tollen belast/ als die van Hollandt/ daer de vreemdelingen verscheyden Tollen moeten gheven ende betalen: hier door zullen sy aldaer mede alle sorteringen van goederen ende koopmanschappen abondant hebben/so wel van datter van vreemde Natien zal ghebrocht worden/ als datter by de Inwoonders zal worden ontboden; mits dien datse door dese verstropinge so wel weten wat meest in allen Landẽ van Europa inden koophandel passeert/ als d'Inghebore̅ne der zelver Landen zelfs: dwelc ooc gheen kleyn behulp en is/ om de Neeringhe te krijghen/ dewijle d'experientie leert/ zoo wanneer yemandt gheen sortissement van goet en heeft in syn Winckel/ dat de zelve ghemeynelijck syn Neeringhe verliest; want de luyden gaen geerne daer sy keur van goet vinden. Exempel wedervaert ons hier te Middelburgh in Zeelant/ alwaer de Coopluyden willende eenich Caragason toemaken/ ghenootsaect zijn daerom na Amsterdam te gaen/ door dien sy hier weynich sorten van goederen hebben/ vindende d'eene sorte/ontbreert hen d'andere. Nu de redenen/ waerom het goet hier niet en komt/ is/om datter weynich aftrecx is/ende weynich consumptie valt/het welcke den Coopluyden haer lust doet vergaen om tgoedt hier t'ontbieden/ ofte van elders hier te zeynden: want hier zijnde/ blijft het zoo langhe staen/ dat d'Interesten de proffiten op-eten. T'is ooc kennelijc/dat de Nederlanders/ voornemelijc die van Brabant, Vlaenderen/Henegou ende Artoys/ meest alle de omligghende

Natien/

Natien/met hare Handtwercken hebben doen stil staen: Ende dat meest om dese redenen/ja om datse altijt zeer ingenieus zijn geweest om eenige nieuwe wercken te inventeren/voornemelijc van Weveryen/ die somwylen weder wt tgheb ruyck komen/eer datse van andere Natien konden naghemaect werden; het welck haer de Neeringhe wt d'om-legghende Landen weder zal doen krijghen / alsse in haer Vaderlant zullen thuys komen / haer nieuwe Inventien aen nyemanden vande omligghende Landen en zullen voortleeren/ ende dat/ die daer nu ghemaect zijn/ ende ghemaect worden/wt het ghebruyck beghinnen te komen.

Ten anderen/ zo leeft ende gheneert hem het Lantvolck ende d'Ambachtslieden inde voorsz verheerde landen zeer zoberlijc / hebbende d'een een eyghen stuc lants/ d'ander wat in pachte/daerse alles/watse tot lijf tocht van doen hebben/ op winnen/ ja ooc vlas tot haer lijnwaet ende andere manufacturen / zijnde daer by oock zeer neerstich ende arbeytsaem / hare kinderen van jonghs aen totten arbeyt ende niet tot leech gaen ghewennende/ende meest alle hare eygene wooninghen/zonder die te moeten huyren/ zo datse met een zober dach-huyre haer lichtelijc konnende onthouden/ schier alles voor winste rekenen tghene sy met hant-wercken verdienen. D'welck zoo niet en is met de ghene die in dese vereenichde landen de meeste manufacturen maken/dat meest al wtghewekene zijn/die hier gheen renten noch erven en hebben/ maer alles moeten met haerder handen arbeyt halen / datse tot haerder familien onderhout noodich hebben / en daerenboven noch met sware huys huyren belast zijnde/derhalven sy ooc meerder dach-huyren verdienen moeten/of en konnen by den anderen niet leven/eñ grooter dach-huyren hebbende/ zo worden de hant-wercken daer mede zo beswaert / dat de koopluyden met die van d'ander landen geen merct en konnen houden / ende consequentelijc zullen sy hare Neeringhe verliesen/ende par force moeten stille staen.

By d'ingheborene van Hollant ende Zeelant en konnen niet veel manufacturen ghemaect werden/Alzo haer vele totter zeevaert ende visscheryen begheven.

Dat die vande verheerde landen hare manufacturen beter koop gheven als die vande vereenichde landen/ meyne ic by velen ghenoech bekent te zijn/ toch zal ickt tzelve int voor by gaen noch met een exempel ofte twee bewijsen. D'eerste is vande Bossche lijnwaten/ lijnten/ messen/ spellen / oock Bouratten ende anders meer/die/niet teghestaende de belastingen dier op zijn van weder zijden/nochtans van daer herwaerts over werden gebracht/ende moeten noch van d'eenige stoffe/ daerse haer hant-wercken van maken/ wt oft door dese landen krijghen/ die alzo de lasten tweemael moeten betalen/ende al effen wel konnen sy die hier zo goeden koop gheven / als die hier ghemaect werden / d'welck komt om dat den arbeyts loon aldaer beter koop is.

Ten anderen hebben die lantluyden wt Vlaenderen kortelingen veel lijnwaten tot Sluys/Aerdenburch ende Ysendijck gebrocht/daerse drie ende vier groot aen yder elle wonnen/ ende diese van hun koopen / ende in Hollandt zenden / winnen daer oock noch drij groote oft meer op d'elle boven alle onkosten/ ende dit zoude vande Sayen ende andere Hantwercken ooc konnen bewesen worden. Ende t'is wel apparent / datse metten Vrede noch beter koop zullen konnen gheven / als namelijc alle extraordinaris lasten afghedaen zullen werden.

Ick meyne oock dat een yeder my gheerne zal toestaen / dat de Neeringhe inde verheerde Landen door den Vrede zal toenemen / ende datse meerder negotie zul-

 len

len hebben als teghenwoordich: Nu / dat daer toeneemt / zal hier ende elders afnemen. Oock en weet het niet veel ghesien / dat groote Koopsteden malkanderen na gheleghen / ende schier ghelijcke commoditeyt hebbende / datse langhe ghelijcke Neeringhe houden / ofte in eenen standt blijven. Exempel aen die van Brugghe / welcke die van Antwerpen de neeringhen hebben doen ontvallen / ende die van Amsterdam eerst aen die van Haerlem / ende nu oock aen die van Middelburgh. Hy zoude oock na mijn duncken zeer verdoolt zijn / die sich zoude laten voorstaen / dat die Landen / die van oudts hare traffike herwaerdts aen hebben over lande ghehadt ende ghedreven / als daer zijn meest alle de Landen vande Middelantsche Zee tot de Oostersche Zee toe / daer onder begrepen het meestedeel van Vranckrijc / dat die hare goederen zouden in Hollandt oft Zeelandt brenghen te verkoopen / latende Antwerpen ligghen / dat haer veel reeder ende beter ghelegen is / oft datse daer zouden komen imployten doen / alsse t'Antwerpen alzoo goeden koop als elders hare Waren konden bekomen / dewijle sy meer onkosten ende andere periculen zouden hebben / door dien sy hare goederen al te water moesten brenghen / ende worden dickwils drij oft vier Maenden int Jaer door het ijs verhindert te gaen ofte te keeren; daerse van Antwerpen t'aller tijdt op alle ghewesten van Europa konnen voorts komen; hebbende de Stadt vele bequaemheden voor den Coopman van Pachuysen / Huysen / Kelders / fraeye ghelegentheyt vande Stadt / zeer goede Locht / ende schoone Landouwe / het welcke alles den Coopman lockt ende noodicht om syn residentie daer te nemen. Ende dat die van Antwerpen zelfs van dit ghevoelen zijn / blijckt daer by / datter van nu aen qualijck Huysen te huyren zijn / op hope vande aenstaende Vrede.

Yemant zal zegghen: Die van Hollant ende Zeelant hebben de bequaemheyt ter Zee. Maer wat ghebreect die van Antwerpen? en hebben sy niet de Wielinge ende de Schelde op hare Rivieren uyt de Zee responderende? die haer opwaerts in drij oft vier navigabile stroomen uytbreyden / als den Rijn / de Mase en de Wael / voor haerluyden zo bequaem / om de sware goederen af te krijghen / als voor Amsterdam oft Middelburgh / Ja bequamer als Amsterdam / die daer int verschepen van tgoet ter Zee te zeynden / het perijckel van Tessel moeten lijden.

Eenighe gheven voor / datmen zal konnen bespreken / datter gheen Kaepzeylen in zekeren tijt van Jaren en zullen moghen de Schelde op na Antwerpen varen. Maer / lieve / wat voordeel zoude dat gheven tot de Neeringhen? anders dan dat wy den Schippers van Antwerpen met hare Smack-schepen zouden doen welvaren / ende veel Scheepsvolck van hier derwaerdts doen gaen woonen / die met hare Lichters de Schepen zouden komen lossen ende laden / ghelijc nu ter tijt die van Amsterdam hare groote Schepen in Tessel doen / zonder dat die van Tessel daer te beter om varen / alzoo en zouden dese Landen hier ooc gheen zonderlingh voordeel by hebben; beswaerdemense dan met eenighe groote licenten oft lasten / zoo zullen die van Zeelandt apparentelijck hare Zee-vaert verliesen / ende inde Vlaemsche Havenen brenghen.

Wiltmen bespreken / dat op de Vlaemsche Custen Kaep-zeylen en zouden moghen inloopen / hoewel ic niet en dencke dat hier af yet zal konnen besproken worden: / Maer schoon ghenomen dat het zoo zij / zo zalmen die van Calis / Rouaen / Emden / Bremen / Hamborch / ende andere de neeringhe toe-jaghen. Want men weet datter veel goederen / die door dese Landen plachten te passeren / eer de groote

licenten

licenten daer op ghestelt waren / nu vele wt d'Oosterſche Steden / als oock van Danſwijck af na Spangien / Italien / Vranckrijck ende Enghelant ghezonden worden / zonder hier int Lant te komen / twelck tot grooten nadeel van onſe Zeevaert is streckende. Het kan oock wel weſen / dat de Koninck van Vranckrijck om ſyn Landt ende Steden te beteren / eenighe verlichtinghe zoude gheven van Tollen ende andere laſten / wel wetende dat vele kleynkens een groot maken / ende dat d'Onderſaten vande Eertſhertoghen in Spangien eenighe verlichtinghen zouden hebben.

Het zoude die van Dordrecht ende andere Steden op de Maſe / Rhijn / ende Wale gheleghen / oock zeer ſchadelijck zijn / alſmen de wt ende inkomende goederen te zeer wilde beſwaren: Want daer door zeer veel goederen / dier nu paſſeren / (onder andere de Rhijnſche Wijnen / waer van te Dordrecht de Stapel is / om de laſten te ſchouwen) zouden over landt gaen / zijnde de zelfde van oudts ghenoeghſaem met diverſſche Tollen belaſt. Ende het mocht die van Brabandt ende tLandt van Loon oock wel lichtelijck bewegen / om de Rivière den Demmer ghenaemt / inde Maſe te brenghen / twelck met veel minder koſten zoude konnen gheſchieden / als de Bruſſelſche Vaert ofte tSas van Gent heeft ghekoſt / zijnde den Demmer te boven Halen drij mijlen van Maeſtricht navigabel / hebbende haren oorſpronck boven Bilſen anderhalf mijle van Maeſtricht dwelck wel den Steden aen de Maſe gheleghen tot groot nadeel zoude strecken. Maer ghelijck het Spreeckwoort zeyt: Noot zoeckt liſt. Ende dit is zoo vele het eerſte poinct / namelijck / de divertie vande Negotie belanght.

Angaende het tweede te weten / oft d'wegheweken vande verheerde Landen hier zouden blijven / als alle zaecken bleven inde verheerde landen inden ſtant daer ſy nu in zijn / daer van is myn ghevoelen / Neen / d'welck ick beveſtighen zal met de na volghende redenen.

Zoo iſſer volghende tghemeene ſpreeckwoort / meer hope op de ſonne die opgaet / als die ondergaet / ende een yder verwacht meer voorſpoets ende neeringhe in een Stadt / daer die negotie beghint toe te nemen / als in een plaetſe / daerſe begint te mineren. Ende hoewel dat de neeringhe niet ghelijck ende al tſeffens en vergaet / maer allenxkens / zo gaet het nochtans daer in / ghelijck als d'Italianen zegghen: Beati primi. Dat is te zegghen / Geluckich zijn d'eerſte / waer van wy int overgaen van Antwerpen een exempel hebben ghehadt. Want die int eerſte van daer vertrocken waren / hebben meeſt wel ghevaren / hare negotien geſtabileert / ende Callanten ghekreghen; maer die totten eynde vande vergunde vrije Jaren op hope van beteringe hebben ghewacht / die hebben heure middelen gheconſumeert / ende zijn ghekomen als de Prijſen ghelijck als wt-ghegheven / ende de Callanten aen andere ghewent waren. De Winckel-houders / waer aen vele in zulcke occurrentien haer nu ooc zullen ſpieghelen / om het wterſte niet te verwachten / maer haer inde voorbate te maken / ziende de neeringe van nu aen hier ende over al zeer ſlap / zulcx dat vele luyden den koſt qualijck konnen ghewinnen / andere teiren ten achteren / blijvende zitten ende hopende op eenighe beteringe. Ende wanneer de zelve eenighe openinghe verkrijghen / oft apparentie van beteringhe zullen zien / zullen ſy haer derwaerts maken. Want men ziet / dat waer het Aes is / daer vergaderen haer de Roof-voghelen; alzoo oock de Cooplupden / daer de proffijten ende neeringhen vallen.

Men

Men moet niet meynen dat den ijver vande Religie tvertrecken vanden meerderendeel zal verhinderen: Want d'experientie heeft ons gheleert, dat vele die sich hebben gheroemt vande Ghereformeerde Religie te zijn / ende ghelijck als de voornaemste vande Kercke / nochtans om haer ghierichheyts ende vuyl ghewins wille / haer eyghen kinderen in Spangien hebben ghezonden / alwaer sy hare Religie ende Vaderlandt met valsche Eeden hebben moeten versweeren ende verloochenen: Ende boven den valschen Eedt / haer voor Afgoden-dienaers hebben moeten verklaren / sweeren by den Engelen, afghestorven Heyligen, het Cruys / ende andere ongheoorlofde dinghen / ende andere manieren van sweeren ghebruyckende; waer door oock vele van d'eene sonde in d'ander zijn ghevallen / ende zoo verre zijn ghekomen / datse het ghebidt voorts op hare tanden hebben ghenomen / ende sich tot Afgoderijen / hoereren, tuysschen / vloecken / hovaerdy / dominatien / ende alle wercken des vleyschs zonder eenich wroeghen der conscientien hebben begeven / het welcke hun van hare Ouders ende Vrienden thuys komende alles is ten besten afghenomen / als sy maer winst ende proffyten thuys brochten. Ende wy en moeten niet meynen / dat het ghewin min kracht zal hebben in de verheerde Landen / daer de perijckelen ende den dwangh minder zal zijn / als in Spangien.

Men ziet oock (Godt betert) dat het Libertijnschap / moeder van alle Godtloosheyt / daghelijcks toe-neemt / ende dat den ijver vande Religie zeer vervalt / dattet oock niet alle Kocks en zijn / die langhe Messen draghen / noch Ghereformeerde Christenen / die den naem voeren. Item / datter oock vele hier in dit Landt ghekomen zijn / dat partiale Papisten zijn / die om de Neeringhen / ende niet om de Religie / oft sLandts vryheyt te bevoorderen hier zijn ghekomen / die alle meest zullen doorgaen / zoohaest als sy meynen elders meer proffyts te zullen doen / zijnde elck Voghelken van naturen gheerne daer't ghekipt is / welcker exempel andere / die oock niet vast in haer schoenen en gaen / zeer lichtelijck zullen navolghen / sich inbeeldende dat de zake gheenen noodt en heeft / ende datse maer somwijlen in eenen Boeck moghen lesen / dat tzelve ghenoegh is / zonder datse veel behoeven de predicatien te frequenteeren oft de Sacramenten te ghebruycken / zoeckende alzoo hare ghierichheyt / nalaticheyt ende slappicheyt inden Godsdienst eenen deck-mantel te gheven. Want maken de gheschencken de Wijsen blindt / ghelijck Godt door Moysen ghezeydt heeft; hoe veel te meer zal de winste ende de proffyten kracht hebben by den ghemeynen Man / ende voornemelijck byden Coopman / wiens jaghen / woelen ende trachten meest is naer ghelt ende winste.

Dit en gaet niet alleen d'uytghewekenen aen; maer is oock wel te ghelooven / dat vele ingheborene van desen Lande / voornemelijck de Papist ghesinde / voelende dat de neeringhe in de verheerde Landen toe-neemt / haer oock metter woone derwaerdts zullen begheven. Hier op zegghen eenighe / dat / wanneer het vrede is / vele / die noch inde verheerde Landen woonen / ende de Religie toeghedaen zijn / hier te Lande zouden komen woonen / om haer goederen te mogen ghebruycken ende d'oeffeninghen der Religien te hebben. Maer hebben sy niet willen vertrecken / ter wijlen het den Landen zoo qualijck heeft ghegaen / veel min zullen sy nu vertrecken alst hun wel gaet: want sy hebben vrije Landen ghenoech open ghehadt / daer sy de Religie hadden / ende daerse hare goederen mochten ghebruycken. Ende die in Neuterale Landen woonen / ende daer wel ghezeten zijn /

zullen

zullen oock niet haest vertrecken noch veranderen / alsse niet en zouden moghen in het hare komen woonen. Dat oock sommighe / die hier int Landt woonen / ghehuyst ende ghegoeydt zijn / zegghen / Al quam daer vrede / dat sy van hier niet en zouden vertrecken / dat is met conditie / datse de neeringhe ende t'wel-varen / datse nu hier hebben / behouden moghen; maer dat minderende / zoo zal hare meyninghe mede niet dan al te haest veranderen / te meer voor den ghenen / die inde verheerde Landen eenighe Patrimoniale goederen hebben. Want elck weet / dat de Kinderen dickwils meer achten een Erffenisse van hondert gulden / die sy van hare Voor-ouders hebben ghe-erft / als duysent gulden / die sy zelve conquesteren / om datse de zelve ghebruyckende haerder Ouderen liefde teghens hunlieden / daer mede in versscher memorie kryghen / ende daer aen ghedencken; het welcke oock veel luyden zal thuys locken. Dan ick bekenne wel / datter noch veel Godtsalighen zijn van alle staten / die meer zullen achten op het Hemelsche Broodt / als op de Vleysch-potten van Egypten / ende die hier int Landt zullen blijven / by aldien aen d'ander zijde gheen vry ghebruyck vande Religie en zal gheghegheven worden: Maer dat zal verre het minste deel wesen / ende zoo hen van de neeringhe ontgaet / ende dat d'arme Ambachts-lieden (die niet en hebben waer op te leven / als op haerder handen arbeydt) niet te doen hebben / wat zal daer anders wt ontstaen / dan datse tot grooter armoede zullen komen. Eenighe zullen van schuldts weghen moeten wijcken / andere zullen Sleutelen moeten opt Graf legghen / oock zullen sommighe vande Ghemeynte moeten onderhouden worden. Alle welcke lasten alsdan zouden komen te vallen op d'In-gheborene / ende apparentelijck dat d'een den anderen alzoo zoude bederven. Ja twaer oock te vreesen / datse inden noodt haer lichtelijck zouden in-beelden / datmen haer wel hadde wt haer ballingh schap konnen verlossen / ende in haer Vaderlandt helpen / maer dat tzelve om eenighe politique consideratien oft moghelijc eyghen bate is naghelaten: waer door haer liefde ende goede affectie / diese desen Staet altijdt hebben toeghedraghen / lichtelijck in ongunste ende verbitteringhen zouden konnen veranderen / dwelck (Godt verhoede dattet ymmermeer zoude gheschieden) wel te vreesen is / dat den quaedt-willighen Spaensch ende Paus-ghesinden / dier int Landt niet dan te veel en zijn / Godt betert / tot groot proffijt zoude ghedijen. Wt alle dwelcke ick besluyte / dat oft schoon eenighe luyden hier bleven / nochtans den meesten-deel der wtghewekene vertrecken zouden / vele tgheldt voor de Religie prefererende.

Maer ghenomen dat d'ingheborene ende ghevluchte hier al meest int Landt bleven / ende niet en vertrocken / ende daerenboven noch eenighe wt de verheerde Landen ende andere hier quamen woonen; zoude de neeringhe daer mede hier te Lande konnen ghehouden worden? In gheenderley wijse: Maer de bovenghemelde swaricheden zouden alsdan te meer te vreesen staen / als des volcks vele / ende de neeringhen kleyn waren: zijnde de redenen waerom dat de neeringhe zoude vergaen / boven eensdeels aengheroert / daer by noch voeghende dese navolghende:

Dan / om dit te bewijsen / moet ick eerst wederlegghen een groot misverstandt dat vele luyden hebben / meynende dat de neeringhe in dese vereenichde Landen alleenlijck heeft voet ghenomen door het over-komen vande wt-ghewekene. ende tzelve wederleyt zijnde / zal myn sustineren daer mede bevesticht zijn. Ic bekenne wel / dat / zoo die vreemdelinghen / oft diemen t'onrecht daer voor houdt / oft alzoo noemt / elders haer residentie hadden ghenomen / datse oock aldaer de negotien

zouden

zouden hebben ghestabileert / ende dat zoo door hare ervarentheydt inden Coophandel/als de groote correspondentie/die sy over gheheel Europa hebben.

Maer dit en zoude alleen niet veel gheholpen hebben/en hadde daer op niet ghevolcht het sluyten van Brabant ende Vlaenderen / waer door de negotie ende koophandel schier stil stont / ende waren die vande landen ghenootzaeckt / zo hier als elders / door haer Refactoors te negocieren / zijnde Vranckrijck in zulcken troublen / datse daer in langhen niet en konden handelen / de heyrbanen gheheel onvrij / ende de Zee voor haer gheheel ghesloten / zo dat nootzakelijc de goederen vande verheerde landen int wt ende inkomen door dese landen moesten passeren/ ende over zulcx met zulcke swaere Licenten belast werden / datse met die van dese landen gheen merct en konden houden/ waer door de negotien gheheel in dese landen vielen/maer hadden die landen open ghebleven/ ende datmen te water ende te lande hadde moghen blijven handelen als te voren/ zo en zoude t'overkomen des volcx in dese landen zo groote Neeringhen niet ghebracht hebben/maer d'wtgheweken zouden hun swaerlijck hebben konnen gheneeren oft den kost winnen. Dit is klaer ghebleken by den vrede / die den Coninck van Vranckerijck met den Coninck van Spangien/ende den Ertshertoghe ghemaeckt heeft: want zo haest als die ghesloten was / ende dat die verheerde landen wat openinghe hadden / om over Vranckerijck (hoe wel met groote onkosten) te handelen / zo is de neeringhe in dese landen zeer vervallen/ende voornemelijc tot Middelburgh/ zijnde die van Amsterdam van weghen den Oosterschen handel tzelve zo zeer niet ghewaer ghewordden. Ja ick houdet daer voor/dat de voorsz vrede veel meerder bresse inde Negotie heeft ghemaect/alst verbot van op Spangien niet meer te handelen/hoewel tzelve mede zeer nadeelich is gheweest: Maer de neeringhe was alreede zeer vervallen / al eer dat rigoreus Placcaet van weghen den handel in Spangien was. Derhalven hebbe ic d'opinie / dat gelijc als door het sluyten vande verheerde landen de negotie ende de neeringhe hier is ghekomen/ datse ons door het openen der zelver weder zal ontnomen worden. Hier van hebben wy noch een exempel aende Stadt van Antwerpen die ten tijde van Madamme de Parma ende Duc d'Alba door de persecutie zeer veel kooplupden verloos/ die haer residentie in andere landen namen/dat nochtans int Jaer. 1577. als den Peys met Don Jan gemaect was/ende de Spaniaerts vertrocken waren/ aldaer alzulcke neeringe was dat men twijffelt oft d'In-woonders opt zulcke winninghe ende neeringhe in eenen jare hebben ghehadt/als in dat zelve jaer/ende en hadden in 4. oft 5. jaren tzamen niet zo veel ghewonnen / als in dat jaer alleene/ende en hadde d'oorloghe haer zoo haest niet weder overvallen/sy zouden haest in haren ouden fleur gheweest hebben: dat Antwerpē noch jegenwoordich een rijcke Stadt is/daer zo wel rijcke Comptoiren/ als rycke Borgeren ende kooplupden woonen/ dat zelve is kennelijc ghenoech/zo dattet hun aen geen ghelt noch macht en zal ghebreken/ om op alle ghewesten van Europa te handelen / al en quame daer niemant van desen lande toe. Alle de specerijen/die die van dese landen wt d'Oost-Indien zullen krijgen/ zullen t'Antwerpen meest al moeten passeren ende vertiert wordē/ ende dat om de goede ordre / diese daer hebben op de Oost ende West Indische waren / waer door die in Duytslant/ Vranckerijck ende elders schier zonder hesten verkocht werden / alse maer de ☞ voeren / Ja die van Amsterdam zullen hare Neeringhen oock elders verliesen/ten aensien van hare nabuerighe steden/want alse met hare Waren/als

Butter/

Butter/Kaes/Speck/ Visch ende anders t'Antwerpen te merct komen/ soo sullense haer prouideren van tghene sy van doen hebben/ sonder daerom na Amsterdam ofte andere steden te trecken/der wijle men alle dinghen daer so goeden koop sal konnen bekomen als elders. Waer mede ic nu ghenoechsaem meyne bewesen te hebben/ dat de neeringen ende oock tvolc apparentelijc van hier sulle vertrecken:

Moet nu oock wat segghen tot wederlegginghe der ghener/ die daer sustineren/ dat de vasticheyt vanden Staet deser Landen daer in soude bestaen / datmen de verheerde Landen liet inde stant daerse teghenwoordich in sijn / d'welck met het ghene alreede ghesept is/ ten deele wederleyt is/ nademael bewesen is/ dat de neeringhe/ daer naest Godt/ den welstandt deser Landen meest in bestaet/ apparent is te vervallen/ende d'wtghewekene weder te vertrecken/so dat tselve gheen vasticheyt en kan geven/maer ter contrarie/ sullen dese naervolghende swaricheden/ beneffens meer andere daer wt ontstaen / te meer soo d'Eertshertoghen wt haer selven eenighe vrijheyt aen die vande Religie gheven / ghelijck hy apparentelijck doen sal/om also daer mede te beter tot het Roomsche Coninckrijck te komen.

Inden eersten/so sullen d'Eertshertoghen die vande religie daer mede soecken t'huys te locken/ende haer herten te winnen/ende sullen also sy als dan gheheelijc onder hare subjectie staen / sonder eenighe versekeringhe te hebben / ofte eenighe voorwaerden te bespreken/hen eedt van ghetrouwicheyt doen als haren Heere/in de oorloghen/die sy schier oft morghen weder sullen aenvanghen/ ten dienste sijn/ ende daer toe contribueren als getrouwe ondersaten/ende haer te ghehoorsamen in alle politijcke ordonnantien/ghelijc sy schuldich sijn te doen/al waert oock onder den Turck. Ende so d'Eertshertoghen noch yet quaets in den sinne hebben/ soo sullen sy door de Jesuijten/ende andere hare creaturen niet laten der heeren Staten handelen/soo voor als na ghescheit/op het sinisterlijcxste te interpreteren/ als of sy in desen vrede ende andersins meer haer particulier/ als het ghemeen Nederlants Beste hadden ghesocht / ende wanneer hy also door sulc middel de herten vande heeren Staten sal hebben afghewent/ende de selve met sampt den meesten rijcdom der Landen tot hem ghetrocken/so soudense dan wel lichtelijck een stock vinden om dese landen te slaen. Ick late staen die Menees ende die practijcken/die sy onder onder de handt in de vereenichde Landen souden soecken aen te rechten/ soo om door middel van oneenicheydt / onder eenighen pretext van miscontentemente d'eene Stadt/Steden oft Lant teghens d'andere oprockenen den gheheelen Staet tot divisie te brenghen / na d'exempel van Gallus Procense die van wegen der Romeynen als een Instrument tot divisie vande Republijcke der Achayers ghebruyckt is gheweest/ alsoo men lesen mach int eerste boeck vande Repub. van Bodin Cap.7. Ende ons krijschvolc ende bootsghesellen soecken t'ontrecken/die hy elders so door den Coninck van Spangien als andere met een veel beter tractement sal weten te onthalen / haer meer der gagien/ ende betalinghe gheven/ als voor desen / ende hebben eertijts de Soldaten op syne schepen over tboots-volck ghecommandeert / ende oock over de Schippers / soo sal hy nu ordonneren dat Schippers ende boots-volc over het krijschvolck in den schepen sullen commanderen. Oock so is den haet/die int beginsel van d'oorloghe tusschen tboots-volck ende den Spanjaert was/seer ghesleten/ende sal met het minste goet tractement/ datse weder sullen ontfanghen/geheel al vergaen ende vergeten worden/sulcx dat het apparent is/dat de heeren Staté veel herten door desen middel souden komen

te verliesen / d'welck oock sommighe/die Borgelinghe t'Antwerpen zÿn gheweest/ maer al te wel weten te bevestighen/zeggende/datter vele/ die zo daer als te Brussel ende elders woonen/ende op hare vrÿheyt tot noch toe ghehoopt hebben/ haer nu zeer beginnen te beklaghen / vreesende dat dese vrede-handelinghe tot nadeel van haer ghehoopte vrÿheyt zal strecken/ zegghende/ dat by alzo verre men in dit tractaet aen haer niet en ghedenckt / dat alsdan de hope met haer gheheel wt zÿn zal/ ende datmen haer niet en behoorde te vergheten/dewÿle datse vande unie niet en zÿn gheweken/maer zÿn met ghewelt daer van gescheurt/andere vreesen/datse zullen moeten resolveren te doen datse noyt en hebben konnen ghedoen/ namelÿc/ hare herten te veranderen/ende vyanden te moeten werden vande ghene/die hare vrienden zÿn geweest. Het zoude oock te beduchten staen/datse aldus na desen/met d'Eertshertoghen weder moesten in oorlogen komen/ datter vele/die aen d'ander zÿde(ghedurende dese oorloghe)maer met eenen vleughel gheslagen/ alsdan met beyde vleughelen zouden slaen. Ende zo het wederom op een vluchten quame datter dan vele liever in Engelant/ Duytslant/ Denemercken ende Sweden zouden nederslaen/daerse verre van oorloghe zÿn/als in dese landen/zoo wanneer sy haer eens inghebeelt hadden / dat d'oorloghe niet voor het ghemeyne-beste en worde ghesustineert/te meer/om datse van vremde Potentaten werden ghenoodicht/die haer met privelegien / vrÿheden ende giften vereeren ende voorsien ; zulcx dat wt desen ghenoech blÿct hoe onghefondeert dattet voorgeven is der ghener/ die desen staet meynen te vastighen met het ghene dat hen op t'hoochste zoude schadelÿck wesen. Maer ic houde ter contrarie/ datmen desen staet gheen meerder vastichept ende verzekertheydt en zoude konnen gheven / dan dat het de Ed. Mog. Heeren Staten der vereenichde Landen believe voor d'wtgewekene te zorgen ende datse de navolghende conditien voor haer lieden bespreken.

Datse zouden hebben den Religions vrede : datse weder in alle hare goederen/ staten ende officien ghestelt werden : datse met haren kinderen die (ghedurende de strenghe vervolghinghe om de Religie ende Inlandtsche oorloghe) in andere Landen hun gheboren / in de Steden daerse eertÿdts hare residentie hebben ghehadt/voor Ingheborene werden bekent/oft in zulcke plaetsen als sy zullen kiesen/ ende datse zonder onderschept van Religie tot alle staten/ digniteyten ende officien werden gheadmitteert : datse onderhoudt hebben voor hare Predicanten : dat haer Tempels worden vergont : ooc eenighe plaetsen van verzekeringhe/ welcker Garnisoenen by den Eertshertoghen zullen betaelt worden / ende met Eedt aen dese vereenichde Landen zullen verbonden blÿven / zonder dat het zoude moghen strecken/datse d'Eertshartoghen in eenighe zaken teghens den Vrede ende Staet van dese Landen/ten dienste moeten staen. Wÿders / dat alle Nieuwicheden/ die teghens de Privilegien zÿn in-ghevoert/ als Inquisitie / Jesuÿten/ Capuchinen/ nieuwe Bisschoppen / ende vremde Soldaten / daer tsamen weder hebben wt te vertrecken : ende datmen de Casteelen afdoet. zoo zullen de voorsz inconvenienten daer door meest verhindert worden/ende dese Landen daer door verzekert blÿven/ zonder datse door Wt-heymsche Potentaten haer behoeven te doen verzekeren/ welcker hulpe inden noot dickwils te langhe vertoeft ; maer zullen hare verzekeringhe in haer zelven hebben / dewÿle d'wtghewekener heeren ende ghemoeden/ of sy al schoon van hier vertrocken/ altÿt aende Heeren Staten verbonden blÿven zullen/door welcker trouwe/kloecheyt ende stantvasticheyt/ sy (naest Godt) hare

wÿsheyt

vrijheydt alsdan zullen verkrijghen / waer door sy oock altijdt voor dese Landen zullen waken / niet toelatende datter yummermeer yets zoude tegens gheattenteert ofte ghedaen worden / wetende dat het den stock is / daer op sy zouden moeten steunen: Ende zullen den vereenichden Landen zoo meer dienst doen daer wt zijnde / dan oft sy daer in bleven woonen. Want sy zullen d'Eertshertoghen / oft sy schoon qualijck wilden / de handen zo binden / dat sy tegens de vereenichde Landen niets zullen dorven attenteren / oft zoo sy het doen / zullen sy haer in een merckelijck perijckel werpen van alle de Landen te verliesen: Ende zoo zullen dese vereenichde Landen haerzelven oock beter konnen bewaren met hondert mannen / diese in haren dienst zullen houden / als sy anderssins met duysent mannen zouden konnen doen. Want het is schier buyten allen twijffel / dat de goedtwillighe / die zoo wt dese als wt andere omligghende Landen wederom thuys komende / met de goedtwillighe / die noch inde verheerde Landen woonen / verre de sterckste zullen zijn: waer van wy een exempel hebben ghehadt inde Pacificatie van Ghendt / datse in korte Jaren de sterckste bevonden waren.

Ic bekenne / zo de Religions-vrede ende de voorsz vrijheden werden besproken / datter dan meer volcx zal vertrecken / als het anders wel zoude: Maer / als voorsz is / tzelve zal dienen tot onser verzekeringhe. Want hoe zoudemen yemandt beter moghen bedwinghen / dan datmen sich Meester maeckt van syne Steden. Ende oft schoon waer / dat noch de Neeringhen / noch het volck niet en vertrocken / alsmen de voorsz Articulen niet en bespake / Zoo en behoordemen het niet te laten / alleen om desen Staet te beter te verzekeren / dewijle daer doch maer eenighe weynighe Steden in Hollandt ende Zeelandt zijn / die zonderlinghe voordeel by d'wtgewekene hebben / die zelve niet en zouden willen / dat om haer particulier profijts wille / yets zoude na-ghelaten worden / dat tottet ghemeyne beste zoude moghen dienen. Want Gelderlandt / Zutphen / Vrieslandt / Over-Yssel / Groeninghen ende Wtrecht / insghelijcx Noort-Hollant hebben weynich of gantsch gheene wtghewekene / zo datter maer Zuyt-hollant ende Zeelant / eñ daer in noch weynich Steden zijn / die daer voordeel by hebben / hoewel dat het de rijcste zijn / ende die ten oorloge meest hebben ghecontribueert.

Zeghtmen dat nochtans sint t'sluyten vande verheerde Landen / dese Landen int ghemeyn beter hebben ghevaren / ende datmen anders alle lasten niet zoude zo wel hebben konnen dragen: dit beken ic / maer dit komt / om dat door de menichte vant volck het ghewas ende de vruchten deser Landen dierder zijn geworden / als te voren / waer door d'eygenaer zo wel als de pachter alle lasten beter hebbẽ konnen draghen / hebbende de huysen ende Landen meer in pachte gegolden: veel luyden hebben haer ooc by de Zeevaert geneert door de dierten / die in Spangien ende Italien in de Granen is gheweest: Ooc hebben haer vele metter oorloge gheneert zo te water als te Lande. Ende hoewel de dierte voor den Ambachtsman schadelijck is / zo heeft nochtans de goede neeringe doort sluyten vande verheerde Landen de hant-wercken meer doen ghelden / zulcx dat alle dach-loonen de helft zijn ghereesen / waer door de dierten haer zoo niet heeft konnen schaden / anders is den goeden koop Lijftocht de behoudenisse vande Manufacturẽ in een lant / dit blijct aende klachten / diemen daghelijcx hoort by den lantluyden / datse de schattinghen ende pachten veel qualijcker konnen op brengen als te voren / d'welc niet en komt om dat de belastinghen nu meerder zijn / maer om dat den Lijftocht een Jaer ofte

twee is beter koop gheweest als te voren/ ende als den Lijftocht dier is/zo klaecht den Ambachtsman.

Iemant zal hier op moghen vraghen/ In dien de vyant t'ghene voorsz is/ niet en wil consenteren/ zalmen dan altijt in d'oorloghe blijven ende niet eens tot eenen vrede ende eynde van alle miserien komen/ die dese oorloghe zo langhe jaren heeft mede ghebracht? Isset ons niet ghenoech / dat de Coninck van Spangien ende hare Hoocheden op dese Landē niet meer en pretenderen / maer de zelve voor vrije Landen bekennen? dan hoe wy daer door verzekert zijn / als mede met al tghene van dier zijde mach ghezeyt oft ghesworen worden / laet ick bedencken dien / die de wacht bevolen is. Dan ick ben van ghevoelen / zoo de vyant de zake recht meynt/dat hy de voorsz artijckelen ende conditien zo wel zal accorderen/ als hy in de vrijstellinghen der Lande zal consenteren. Ende by aldien hy dat niet en zoude willen doen/ zoo zoude men even tzelve doen/ datmen doen zoude/ by aldien hy de vrij-stellinghe der Landen niet en wilde aggreeren. Want my dunckt/dat di ons oudt Liedeken noch tbeste is/ namelijck: Dattet beter is een goede Oorloghe, als eenen quaden bedrieghlijcken Pays. Ick meyne dat wy nu beter stoffe hebben tot een goede Oorloghe als te vooren / dewijle dat wy bevinden / noch vele goede Ghebueren te hebben / die dese Landen vriendt zijn / als oock mede / datmen de groote Gallioenen nu korzelinghen voor Gibralter heeft leeren kennen / even als de Galleyen voor Sluys.

Ende het schijnt wel dat den Spanjaert dat ghevoelen oot begint te krijghen/ als mede dat hem syne macht beghint te ontghaen/ende dat hy moede wordt van staen / ende weynich middel weet om dese Landen te winnen / noch min om syne Indien te beschermen/zijnde syne schatten wt ghe puttet. Zoo zoeckt hy nu Peys te maken / ghevende voor recompensie van alle de ghedaene schaden de schaduwe van t'lichaem / dat is / den Tijtel vant tghene hy met recht quijt is / om alzoo te moghen behouden tghene dat hy noch met kracht ende gheweldt besit / ende ter gheleghender tijdt/zoo wanneer hy dese Landen van hare traffique/Crijschvolck ende Bootsvolck zal hebben ontbloot/wederom te beghinnen/ ende haer alsdan te slaen met den stock / daer mede sy hen ghewenckt hebben / daer in voorwaer geenen quaden greep hebbende / dat hy zoeckt met het quijtteren vanden Tijtel het Lant te krijghen/ wel wetende in dien hy t'zelve in dier voeghen kan bekommen/ dat hy beter met het Landt aenden Tijtel zal gheraken / dan metten Tijtel aen het Landt. Dan hier resteert noch een groote swaricheyt te beantwoorden / die sommighe voorwerpen / zegghende / by aldien de Heeren Staten den Religions-vrede ende de andere poincten inde verheerde Landen willen bespreken / dat d'Eertshertoghen van ghelijcke die hier oock zal willen bespreken: Daer op ick gheve dese antwoort/ datter ghescheil tusschen dese ende ghene Landen / zeer groot is/ als oot mede de Actie/ die de Heeren Staten volgens de unie hebbben aen ghene Landen/by tghene sy op dese Landen zouden mogen pretenderen. Ic laet staen de diffidentien/ die wy altijdt moeten hebben vande Paus-ghesinde/ die tsynen believen altijdt moeten meyneedich ende trouweloos wesen / wanneer hy hun zulcks beveelt / ende het hem believt hun vanden Eedt te dispenseren / oft wanneerse hem daerin niet en wilden ghehoorsamen/ zouden zoo wel in synen Ban gheraken/ als die hy voor de meeste Ketters houdt. Derhalven en moghen sy by ons gheen-sins betrout worden / dan ten minsten datmen kan: Daer het met die vande Ghere-

formeerde

formeerde Religie een ander insien heeft / die daer gheleerdt worden / datse hare eeden ende beloften moeten onverbrekelijck houden / maer dit over-gheslaghen: Zo zijn ooc dese Landen vrije Landen/de andere overheert/de meeste met ghewelt van het lichaem afghescheurt/ zijnde oock de Staten van d'ander zijde/ of die hun daer voor wtgheven/ meestendeel Dienaers ende Creaturen vande Spanjaerts/ vyanden onses Vaderlants / die de rechte Staten vande Landen hebben helpen verdrijven ende ombrenghen / ende s'Landts vrijheydt of met ghewelt opentlijck bestreden / of met verraderijen / listen ende trouloosheyt de Landen in handen vande Spanjaerts helpen leveren. Ende of onder haer luyden noch niet eenighe en zijn / die schuldich zijn aen meest alle de moorden ende attentaten / die t'zedert tbegin deser oorloghe tot noch toe aen zo veel treffelijcke personagien zijn begaen/ als onder anderen/aen syn Excell. den Prince van Orangien Hoochl. Memo. als oock ghelijcke attentaten menichmael zijn voor ghenomen teghens syn Excell. Prins Maurits(die God behoede)en alzo ten deele oorzake van alle d'ellenden/die dese Landen hebben gheleden/t'zelve gheve ick hunlieden te bedencken. Ende datmen alzulcke voor Staten zoude bekennen / ende die andere / die altijt met de vereenichde Landen hebben ghehouden / gheheel versteken / tzelve dunckt my niet alleen onbehoorlijck/maer oock oneerlijck voor de ghemeyne zake. Ende het ware ghenoech/al waren dese Landen vande vyant ghedwonghen/datmen haer zulcks zoude toestaen. Want hier zijn noch vele / ja t'ghesontste deel der Edelen wt de verheerde Landen / die met de Steden / die noch overich zijn / de Staten vande verheerde Landen met recht behooren te representeren / Ja groote menichte van Borgheren ende inwoonders zijnder in dese Landen ghekomen / om de vrijheyt te beschermen / ende zouden alle de zelve tot loon van hare ghetrouwicheydt een eeuwighe ballinghschap wt haer Vaderlant verkrijghen? dat waer een al te ellendighe zake / ende ware hen beter gheweest inden Cuelschen Vrede-handel te consenteren zoo hadden vele haer bloedt daer over niet ghestort / noch hare goederen niet verloren/ende haer Vaderlandt en ware in zulcken ellendighen staet niet ghekomen/als het zindt door oorloghen is ghevallen.

Maer wanneer de Staten vande verheerde Landen / by de wtghewekene met d'overighe Steden ghere presenteert werden / ende in de Generale Staten daer voor bekent; zoo zouden de Eertshartoghen / ende die haer als Staten aen syn sijde daer voor draghen / de dese daer oock moeten bekennen / ende alzoo in den vrede met haer handelen / die voor haer de voorsz Articulen zouden konnen bespreken: Waer toe de Ed. Mog. Heeren Staten Generael haer de handt zouden leenen/zonder dat yemandt haer hier over zoude konnen beschuldighen. Want sy van weghen de unie verbonden zijn hare Bontghenooten in hare gherechticheden voor te staen/niet alleen van weghen d'unie / diese tsamen hebben/ maer oock om dat in tbeghin deser oorloghen die vande verheerde Landen de fondamenten vande vrijheydt hebben gheleydt / ende d'eerste zijn gheweest / die haer teghens die Tirannije hebben ghestelt/ zijnde die voornemelijck / die de Privelegien van Brabant/ende hare blijde Inkomste/daer de gerechticheyt onser oorloghe meest is op ghegront / hebben voor ghestaen. Want wie heeft hem opt zoo heftich ghestelt teghen de Tirannije vande Inquisitie / ende nieuwe Bisschoppen als die van Brabant / ende principalijck die van Antwerpen: ofte teghens den thienden penninck als die van Brussel / de Requeste ten tijde van Madamma de Parma

ghe-

gheprefenteert / is dat niet gheweest door den Adel wt de verheerde Landen ende Provincien? de Tochten/die by den Prince van Orangien int Lant zijn gedaen/ zijn die niet meest gheweest tot last vande wtghewekene / die hare middelen daer en hebben gheconsumeert? zijnde oock meest wtghewekene / die d'oorloghen in Hollant ende Zeelant hebben helpen beghinnen ende onderhouden. Ende die van Antwerpen / hoewel datse met het Casteel ende sware garnisoenen belast waren/ en hebben nochtans niet ghelaten die van Zeelandt met Ammonitie te verzorghen / zonder welcke sy swaerlijck zouden hebben konnen bestaen / zijnde hare Oversté vele wt de verheerde Landen geweest/ende zint de Pacificatie van Gent tot den Jare 1588. toe/ hebben sy luyden niet (hoewel met verlies van hare Steden) des vyants ghewelt wederstaen? zoo langhe tot dat Godt den vyant in Vranckrijck heeft werck ghegheven / ende de Majesteyt van Enghelandt / verweckt/ dese Landen in haer protectie te nemen/ waer door den vyandt is verhindert gheweest syn ghewelt op de vereenichde Landen te ghebruycken / ende en hebben van dien tijdt af tot noch toe niet ghelaten te doen / alles wat trouwe Bont-ghenoten zouden hebben konnen oft moghen doen / d'eene inde oorloghe/ alst blijckt by zoo vele kloecke Capiteynen ende Soldaten / die de Ed. M. Heeren Staten zedert t'overgaen van Brabant tot noch toe in haren dienst hebben ghehouden/ende noch houden/ d'andere inden koophandel veel nieuwe vaerden ghevonden/ andere met hare hantwercken ende Ingenien t'Lant zeer verbeterende/ als het blijckt aenden jeghenwoordighen standt veler steden in de gheunieerde Landen / waer door de Ed. M. Heeren Staten (na myn oordeel) van rechts weghen verbonden blijven / om de wtghewekene wederom in haer Vaderlande te helpen/ waer aen sy gherecht zijn. Want offe schoon met gewelt wt de Possessie zijn ghedreven/ zo en hebben sy daerom haer gherechticheyt niet verloren. Want t'is ymmers by allen volcken ghebruyckelijck gheweest / dat / alse maer van andere tot hulpe werden ghebeden teghens de ghene / die haer verdruckten / ende sy hare defensie aennamen / datse niet af en lieten / of sy en stelden de verdruckte wederom in hare vrijheyt/ ick late staen/ alse tsamen in een verbont waren/ ende van eerst af een ghemeyne cause maintieneerden / het welcke by vele Historien vande Griecken ende Romeynen / als van andere Natien zoude konnen bewesen werden/ zo ick niet en vreese den Leser verdrietich te vallen/ derhalven zal tzelve doen int korte met twee ofte drie exempelen / die schier noch in verscher ghedachtenisse zijn/ ende int stuck vande Religie eenichsins accorderen.

Inden eersten/ zo heeft Carolus V de Religie moeten toelaten in Duytslandt/ niet alleen aen Hertoch Maurits van Saxen / die teghens hem noch inde wapenen was/ maer ooc aen alle de Protestanten / die van hem overwonnen waren. Ten tweeden hebben diversche Coninghen van Vranckrijck tzelve aen die vande Religie in haer Lant moeten consenteren / niet alleen datse die vrijheyt ghenoten inden steden/ daerse meester waren/ maer bespraken tzelve over alle de Provincien van ghantsch Vranckrijck / ende dat zoo wel voor de ghene / die inde Provincien woonden / daer die vande Religie niet en commandeerden / ende kreghen boven dien onderhout voor hare Predicanten ende garnisoenen vande Steden tot haer der verzekeringhe ghegheven. Ten derden en heeft den teghenwoordigen Keyser broeder van syne Hoocheyt / ende wiens navolgher hy geerne int Rijck zoude wesen/ aenden Zevenberghers tzelve oock niet moeten consenteren? Ende dit en zijn

gheen

gheen exempelen / die verre ghehaelt zijn / maer van Heeren int respect van hare eyghene ondersaten ghenomen / aen welckers rechte electie ofte successie niet en wort ghetwijffelt / daer hy ter contrarie niet meer Heer en is van het meeste deel der verheerde Landen / ende maer by usurpatie / hebbende de zelve met ghewelt ghedwonghen/ende de Voorstanders der vryheyt verdreven.

Dan tot conclusie zal ickt besluyten met een ghelijckenisse vande Coopmanschap ghenomen / d'welck is myn professie / in welcker Limiten ick wel zoude hebben willen blijven / volghens het beginsel van dit Discours / maer tzelve en heeft niet wel konnen gheschieden om verscheyden oorzaken. Zijnde dan myn ghelijckenisse van eenighe Coopluden die tzamen een generale Borse oft Compagnie te maken om te handelen op winst ende verlies/ zulcx Godt believen zal te gheven/Nu t'ghebeurt dat sy tot het ghemeyn-beste/ ende met ghemeynen advijs haer Capitael aenlegghen/ende ten laetsten/die den meesten arbeyt/moeyten ende perikel hadde gehadt/komt aen syn imployte te verliesen/ ende die de minste heeft ghehadt/komt aen de syne te winnen/ zo en zoude het als dan niet ghelden/ dat de ghene/die ghewonnen heeft/ zegghen zoude teghens den ghenen die aen syn Imployte verloren hadde/ ick wil de Compagnie scheyden/ ende dewijle ghy aen uwe Imployte verloren hebt / zoo zult ghy de schade draghen / ende ick zal de winste houden / maer het moet ghelijck ghaen / winste ende verlies moet ghelijck ghedraghen wesen:

D'welck / na myn oordeel / int scheyden van dese ghemeyne Compagnie oock alzoo behoorde te gheschieden / ende zoo de wtghewekene immers zoo diep in de winste niet moghen participeren/ dat hare Landen vrij zijn vande Heerschappije over de Lichamen ende der Zielen beyde / dattet ten minsten dã voor hare Zielen ende conscientien mach wesen.

FINIS.



Melcres f° 5507

